مدیریت شهری
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018
۳۰۹-۳۲۹
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۱۱/۵ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۶/۴/۱۱

چهارچوب نظری سنجش معیارهای رضایت‌مندی سکونتی با رهیافت روانشناسی دین از دیدگاه شناخت شناسی

امین علیزاده– دانشجوی دکتری معماری، گروه معماری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران
حسن ستاری ساربانقلی**– دانشیار گروه معماری و شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.
مینو قره‌بگلو – دانشیار گروه معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.

چکیده
اندیشه، خرد و خلاقیت نیروی محرک فعالیت‌ها در مقیاس خرد و کلان برای انسان و جوامع می‌باشد و به فعالیت‌های انسان‌ساز معنا می‌بخشد و از آن جهت اهمیت می‌یابد که شهروندان بر حسب میزان و چگونگی نیازهای خویش به استفاده یا عدم استفاده از آنها تمایل داشته، انتخاب نموده و رضایت‌مند می گردند. عدم توجه کافی معماران وطراحان به مجموعه های مسکونی به عنوان کانون‌های اجتماعی در جریان رشد شتاب‌زده شهرنشینی مشکلاتی مانند تعارض‌های اجتماعی، شرایط ناهنجار شهری، افزایش فشارهای روانی و ناسازگاری فردی، اجتماعی و محیطی و فاصله‌گرفتن از مفاهیم کیفیت و رضایت‌مندی را بدنبال خواهد داشت. لذا در عرصه معماری بطور اعم و مفاهیم رضایتمندی سکونتی بطور اخص، نیاز به تفکر و نگرشی زیربنایی با ادغام دیگر علوم از جمله روانشناسی برای نیل به تئوری و نظریه‌های جدید کاربردی انسان‌ساز در تعامل با محیط و مفاهیم جامعه‌گرایی بر مبنای جهان‌بینی برای رسیدن به سعادت و صلاح دنیوی و کمال اخروی و معنا دادن به زندگی که همان رضایت‌مندی و مطلوبیت می‌باشیم. یکی از این نگرش‌های عمیق، روان‌شناسی‌دین است و در حقیقت روان‌شناسی دین دانش علوم رفتاری است. پژوهش حاضر با هدف بررسی مولفه‌های موثر روان–شناسی‌دین بر رضایت‌مندی سکونتی انجام گرفته و تلاش دارد مشخص نماید چه مولفه‌هایی از رضایت‌مندی سکونتی می توانند با مولفه های شناختی روانشناسی دین ارتباط داشته و مراتب ظهور رضایت‌مندی سکونتی فزاینده را در فضاهای مسکونی فراهم آورد. لذا ابتدا درباره مفاهیم و خاستگاه اولیه روانشناسی دین و رضایت‌مندی سکونتی بحث شده و نظرات برخی از متفکران موثر در کنار توجه به رویکرهای آنها مورد بررسی قرار گرفته و در نهایت مولفه های مشترک بنیادی مورد توجه قرار می گیرد.

واژگان کلیدی: رضایت‌مندی سکونتی، کیفیت فضاهای سکونتی، روانشناسی دین، رضایت‌مندی، مسکن.

Theoretical Measurement of Residential Satisfaction Measures with Psychology of Religion Approach from Recognition approach

Abstract
The thought, wisdom and creativity of the driving force on micro - scale and macro - scale activities for human and communities - and make sense of human activity, and it becomes important that the citizens choose or take advantage of their needs. The lack of sufficient attention from the architects of the designer to the residential set as a focal point in the accelerated growth of urbanization problems will have problems such as social conflict, urban conditions, and increase of psychological pressures, social and environmental, social and environmental implications. Therefore, in the architecture of the architecture, and the concepts of residential satisfaction in particular, the need for infrastructure thinking with the merger of other sciences, including psychology for the theory and theory of human being in dealing with the world ‹s environment for happiness and earthly happiness and making sense of the life we enjoy. One of these deep - rooted approaches is the psyche of behavioral science. His present research is aimed at exploring the influence of Dean›s spirit on residential content and tries to determine what components of residential satisfaction can relate to the cognitive component of religion and provide the rise of increased content satisfaction in residential spaces. First, discussion of the basics and origins of the psychology of religion and the satisfaction - e - residential content are discussed and the opinions of some effective thinkers have been addressed, and ultimately the underlying components are considered.

Keywords: Residential Satisfaction, Quality of Residential Spaces, Psychology of Religion, Satisfaction, Housing

این مقاله از رساله دکتری معماری نویسنده اول با عنوان «رضایت مندی مسکن ایرانی معاصر با رهیافت روانشناسی دین» استخراج شده است که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز در حال انجام است.

** نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۹۱۴۳۱۳۴۲۶۹، رایانامه: sattari@iaut.ac.ir

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

مقدمه

فضاهـای شـهری امـروزه در ایـران بـه طـور عـام و فضاهای زیسـتی، سـکونتی و مسـکن بـه طور خاص نتوانسـته‌اند با مردم و شـهروندان ارتباط و پیوسـتگی مناسـب، کیفـی و کارآمـدی برقـرار نماینـد چنان‌کـه نمی‌تـوان محیط شـهری و سـکونتی امـروز را محیط پاسـخ‌گو دانسـت. بررسـی و مطالعـه فرآیند رشـد و توسـعه کلان‌شـهرهای جهانی، نمایانگر شـکل گیری شـرایط کیفـی نابسـامان درمجموعه‌های مسـکونی به عنـوان یکی از آثار و پیامدهای سیاسـت‌های توسـعه شـهری اسـت (رفیعیـان و دیگـران، ۱۳۸۹). همچنین تـلاش بـرای ارتقـای کیفـی مجموعه‌های مسـکونی، به‌منظـور دسـتیابی بـه فضاهایـی پویا و زنـده در این مراکـز، حائـز اهمیـت بـوده و می‌توانـد، با شناسـایی و سـنجش ابعـاد کیفـی فضاهـای آن در چهارچـوب مولفه‌هـا و شـاخص‌های رضایت‌منـدی سـکونتی، سـرانجام دقیق‌تـری پیـدا کنـد (علی‌پـور، ۱۳۹۱). توسـعه بی‌رویـه و بـدون برنامه‌ریزی در اکثر شـهرها افزایـش تعداد سـفر و ترددهای شـهری، عـدم تحلیل و تشـخیص نیازهـای انسـانی، بحران‌هـای زیسـت محیطـی و بصـری، کمبـود مسـکن شایسـته و کیفی، انبـوه سـاختمان‌ها بـا احجـام ناهمگـن، نامتعـادل و بی‌هویـت کـه گاه در حاشـیه خـود زباله‌هـا و نخاله‌هـای زیـادی را جـای داده و بسـترهای طبیعـی را نابـود سـاخته‌اند. همچنیـن ازدحـام و بـروز تعارض‌هـای اجتماعـی و ازمیان رفتن حـس تعلق به محیـط و سـایر عـوارض را می‌توان به عنوان شـرایط ناهنجار شـهری دانسـت که باعث تشـدید فشـارهای روانـی در افـراد شـده و شـرایط سـلامتی جسـمی و روحـی آنهـا را تحدیـد نمایـد و ایـن مراکـز را بـا مشـکلات و مسـائل متعددی از جمله کمرنگ شـدن هویـت و حس تعلـق اجتماعی، کاهش شـاخصه‌های خوانایـی و سـرزندگی و در مجمـوع تنـزل کیفیـت محیـط روبـرو کـرده اسـت (صرافـی، ۱۳۸۰). مفهوم رضایت‌منـدی سـکونتی در ذیـل مفهـوم کیفیـت زندگـی مطـرح می‌گـردد و مـی بایـد میـان زندگـی خـوب و زندگـی کمـی تمایـز قائـل شـد (کوکبـی، ۱۳۸٦). امـروزه لـزوم همـکاری علـوم رفتـاری و روانشناسـی محیطـی و همچنیـن علـوم اجتماعـی چـون جامعه‌شناسـی بـا حرفه طراحـی محیطی باعث گردیـده تا سـازمانهای مختلف علمی و پژوهشـی در نقـاط مختلف جهان تاسـیس گردد (مطلبـی، ۱۳۸۰). بـه همیـن سـبب روانشناسـی محیطـی در معماری و شهرسـازی همزمـان با آسیب‌شناسـی معمـاری مدرن بـه یک پارادایم پسـامدرنی تبدیل شـد (شـاهچراغی، ۱۳۹۵). از طرفـی بسـتر اصلی همه تحولات بشـر در گسـتره هسـتی محصـول اندیشـه و رفتـار خردمندانه و خلاقانـه اسـت (کامـکاری، ۱۳۹٦). بـه بیانی دیگر معمـاری کمـال یافتـه در هـر دوره، متاثـر از اندیشـه هـای برتـری اسـت کـه سـخن زمانـه خـود را چهره مـادی و مانـدگار بخشـیده اسـت (پورمنـد، ۱۳۸٦). آدمـی از آغـاز پیدایـش بـر روی کـره ی خاکـی، همواره نسـبت بـه ویژگی‌های روانـی و رفتاری خود کنجکاو بوده، در جسـتجوی راه و روش و معیارهایی بـرای بهبـود ویژگی‌هـای یاد شـده کوشـش می‌کرده اسـت (طباطبایـی، ۱۳۷۸). روانشناسـان از آغـاز، در پـی کشـف قانونمندیهـای حاکـم بـر سـازمان روانی انسـان هـا بوده‌اند(ویـد و روترفـورد، ۲۰۱۰) کـه در ایـن میـان یکی از موضوعات اساسـی و محوری دین می‌باشـد، در واقـع دیـن نیرویـی توانمنـد در جامعـه انسـانی اسـت و همه محققـان جدی علـوم اجتماعی اذعـان دارنـد بدون شـناخت دیـن نمی‌تواننـد درکی از جامعه انسـانی داشته باشـند (لوونتال، ۱۳۹۵). دین در حقیقت تلاشـی اسـت بـرای پی-بردن بـه جایگاه خـود در نظام اشـیا و این‌کـه چنین امری بـر رابطه ما بـا جهـان و دیگران چـه تاثیـری می‌گذارد (اسـپیلکا، ۱۳۹۰). در ایـن میـان در اواخر قـرن نوزدهم توجه به بعـد ناخودآگاه انسـان پیش از پیش مـورد توجه قرار گرفـت که بـه پیدایش روانشناسـی دین منجر گشـت (Heising, 1989) بـه عقیـده الیـاده روان‌شناسـی دیـن، برخاسـته از فضـای فکـری و فرهنگی خاصی اسـت (الیـاده، ۱۳۷٤)؛ بـه عبـارت دیگـر تـلاش در جهـت فهـم آثـار چندگانـه محیطـی، شـخصی و اجتماعـی موثـر بـر رفتـار در ارتبـاط بـا دیـن مـورد بحـث در روانشناسـی دین می‌باشـد در نظریه روانشناسـی دین بـا شناسـایی مشـترکات مولفـه هـای موثـر بـر میزان رضایت‌منـدی سـکونتی در راسـتای بهبـود و ارتقای کیفـی فضاهـای سـکونتی به عنـوان رهیافت مناسـب و کارآمـد یاری رسـان باشـد. تاکنـون مطالب جامعی در زمینـه شـناخت شـاخصه‌های ارتقـای کیفـی و رضایت‌منـدی سـکونتی در چهارچـوب روانشناسـی دیـن و توجـه همزمـان بـه ایـن دو مقولـه بـه منظور

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

استخراج و تدوین مولفه ها انجام نشده است از این رو هدف تحقیق حاضر بررسی مولفه های موثر روان شناسی دین بر رضایت‌مندی سکونتی در مسکن شهری معاصر است. این مقاله با بررسی اسنادی و تحلیل‌های توصیفی-تفسیری متون با بهره‌گیری از استدلال منطقی و تحلیل‌های کیفی، دیدگاه‌های دو حوزه را با مقایسه تطبیقی ارزیابی نموده تا مولفه های پنهان و مشترک، مشخص و مورد اشاره قرار گیرند.

مفاهیم و تعاریف مرتبط با دین و روانشناسی

«چرا باید دین را از جنبه روانشناسی بررسی کنیم؟» بیش از هر چیز لازم است به این سوال مهم پاسخ دهیم و پاسخ هم بسیار ساده است. در واقع دین و از جمله معنویت قلمرویی جذاب است و کرداری تناقض آمیز دارد هم تعصب به بار می‌آورد هم تعصب را از بین میبرد همچنین با رفتار نوع دوستانه و یاریگرانه سخت در پیوند است. بی‌گمان، در زندگی انسان کمتر مسئله‌ای هست که جدی تر از دین به شمار آید. دور و بر خود را پر از ارجاعات معنوی می کنیم و فضایی پدید می‌آوریم که در آن از امر قدسی استمداد می‌شود تا معنی هر رویداد مهم زندگی را باز نماید. دین جزئی مسلم از سایر جنبه های وجودی ما هست و با طیفی گسترده از عقاید و رفتارهای غیر مذهبی سخت در پیوند است (اسپیلکا، ۱۳۹۰). از طرفی در تعریف مفهومی روانشناسی به تحقیق و مطالعه در حیات نفسانی و اعمال و رفتار انسان (دهخدا، ۱۳٤۱)، دانش مطالعه و شناخت روان و مسائل مربوط به آن (معین، ۱۳۸۷) و دانش بررسی جنبه ها و کارکردهای مختلف روان انسان و مطالعه ناهنجاریهای آن (عمید، ۱۳٦۳) اشاره شده؛ لذا مطالعه رفتار و تجلیات روان به عنوان برآیند کلی رفتار همچنین مطالعه انسان و محیط و کیفیت ارتباط آنها در حوزه روانشناسی قابل مطرح می‌باشد. با توجه به آنچه آمد، بر ماست که سهم دین را در زندگی شخصی، اجتماعی و محیط خود بازشناسیم. این کار روانشناسی دین است (اسپیلکا، ۱۳۹۰). از طرفی ارتباط بین روانشناسی و دین غالبا بیش از آنچه به نظر می‌رسد دو سویه بوده است چرا که دین آشکارا یا بطور ضمنی بر دیدگاه خود به موازات یا حتی علیه دیدگاه روان‌شناسی تاکید می‌کند باید نسبت به وجود این ارتباط دوسویه در فهم روان‌شناسی دین هوشیار بود (مین و قلیزاده، ۱۳۸۸). با توجه به موضوع روانشناسی دین[1] لازم است ابتداعا نظری به تعاریف مفهومی و عملیاتی دین[2] و روانشناسی[3] با دو رویکرد عینی[4] و ذهنی[5] به همراه مولفه های موثر در حیطه شخصی، اجتماعی و تاریخی از نظر اندیشمندان مسلمان و غیر مسلمان داشته باشیم که در جداول شماره ۱ و ۲ ارائه شده است.[6]

جدول ۱. تعریف مفهومی دین؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

تعریف مفهومی	منبع
کیش و آئین، راه و روش، طریقت، مقابل کفر، تشخیص معنوی و وجدان، حکم و قضا	(دهخدا، ۱۳٤۱)، (عمید، ۱۳٦۳)، (قرشی بنابی، ۱۳۷۱)، (معین، ۱۳۸۷)

1. Psychology of Religion
2. Religion
3. Psychology
4. Objective
5. Subjective

٦. شکل گیری رویکردهای متفاوت در همه عرصه‌های علمی، از جمله نمایان شدن پنج رویکرد عمده(زیستی، روان‌تحلیل‌گری، رفتارگرایی، شناختی، انسان‌گرایی) در دانش روان‌شناسی، ناشی از این است که وقتی روان‌شناسان از جایگاه پژوهشگر نظاره‌گر خود و سایر افراد باشند و قواعد حاکم بر سازمان روانی آنان را بدست آورند، در پیش‌فرض‌ها، روش‌ها و ساختارهای نظری با هم تفاوت اساسی دارند. در صحنه عمل نیز هر یک از رویکردهاف چهارچوب خاصی را برای رفتار در نظر می‌گیرند (گلاسمن و همکاران، ۲۰۱۰،ص۵). در راستای دو رویکرد عینی- بیرونی (objective) و ذهنی- درونی (Subjective)، زمانی که محیط فیزیکی مورد توجه قرار میگیرد رفتار انسانی به‌عنوان نتیجه محیط فیزیکی مطرح می‌گردد (عینی- بیرونی) و در نگاهی دیگر وقتی رفتار انسان مورد توجه قرار می‌گیرد، محیط فیزیکی به‌عنوان معلول این رفتارتلقی می‌شود (ذهنی- درونی) و (ناری‌قمی،۱۳۹٤). همچنین در طول نیم قرن گذشته برخی از محققان به این نتیجه رسیدند که کیفیت دارای دو بعد عینی- بیرونی (objective) و ذهنی- درونی (Subjective) است با ترکیبی از روانشناسی فردی با نسبتهای مختلف و متفاوت در جوامع انسانی.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

جدول ۲. تعریف عملیاتی دین،نگرشها، مولفه های موثر و رویکردهای آن

نگرش	تعریف‌عملیاتی	ارائه دهنده	منبع	مولفه های موثر			رویکرد	
				شخصی	اجتماعی	تاریخی	عینی	ذهنی
معرفت شناسانه	مجموعه ای از برنامه ها بر مبنای جهان بینی جهت نیل به سعادت پاسخ به نیازها سعادت و صلاح دنیوی همراه با کمال اخروی و حیات حقیقی جاودانی	سید محمد حسین طباطبایی ۱۹۸۱-۱۹۰۴	(طباطبایی م. ح.، ۱۳۷۴) (طباطبایی م. ، ۱۳۸۸)	●	●		●	●
	مجموعه ای برای اداره جوامع انسانی	عبدالله جوادی عاملی	(آملی, ۱۳۸۷)		●		●	●
	دین فطری است	مرتضی مطهری ۱۹۸۰-۱۹۲۰	(مطهری, ۱۳۷۸)	●				●
	اندیشه وعمل و رفع نیاز در جهت کمال الهی	محمد تقی جعفری ۱۹۹۹-۱۹۲۶	(جعفری, ۱۳۹۲)	●	●		●	●
	توجه به مفاهیم پدیدارشناسانه و نظریه خداگرایانه؛ تلاش انسان برای جدایی از جهان غیر قدسی و رسیدن به ارزشهای متعالی	میرچا الیاده ۱۹۸۶-۱۹۰۷	(آذربایجانی م. ، ۱۳۹۴)	●				●
	دین تمایل فکری انسان و مستقل از احساس با فوه درک آینده	رابرت هیوم ۱۹۴۸-۱۸۷۷	(هیوم, ۱۳۸۶)	●				●
	دین یعنی علم حضوری به اتحاد با عالم و بدون واسطه	ویل دورانت ۱۹۸۱-۱۸۸۵	(دورانت, ۱۳۸۵)	●				●
	شناخت یک موجود فوق بشری که دارای قدرت مطلقه‌است	جان هاروود هیک ۲۰۱۲-۱۹۲۲	(هیک, ۱۳۷۲)	●				●
	دین بر پایه مواجهه روح و جان آدمی با امر فدسی است	رودلف اتو ۱۹۳۷-۱۸۶۹	(آذربایجانی م. ، ۱۳۹۴)	●				●
	دین کاوش انسان برای یافتن تسلّی دهنده‌های آسمانی است تا او را در غلبه بر حوادث بیمناک زندگی کمک کند	زیگموند فروید ۱۹۳۹-۱۸۵۶	(فروید, توتم و تابو, ۱۳۵۱)	●				●
	تأثرات و احساسات و رویدادهایی که برای هر انسانی در عالم تنهایی و دور از همهٔ بستگی‌ها بر او روی می‌دهد. به‌طوریکه انسان از این مجموعه در می‌یابد که بین او و آن چیزی که آنرا امر خدایی می‌نامد رابطه‌ای برقرار است	ویلیام جیمز ۱۹۱۰-۱۸۴۲	(جیمز, ۱۳۸۶)	●	●			●
	معنی بخشی به زندگی و همبستگی با مفاهیم آرکی تایپی	گوستاو یونگ ۱۹۶۱-۱۸۷۵	(یونگ, ۱۳۹۰)	●	●	●		●

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

جامعه شناسانه و مردم شناسانه	وحدت اجتماعی میان اعضای جامعه	آگوست کمت ۱۷۹۸-۱۸۵۷	(آذربایجانی م. , ۱۳۹۴)	●	●		●	●	
	طبیعت گرایی و باور به حیات	ادوارد تیلو ر ۱۸۳۲-۱۹۱۷	(قائمی نیا, ۱۳۷۹)	●	●		●	●	
	زبان احساسات و عواطف بشری و گرایش به نامتناهی(خدا)	ماکس مولر ۱۸۲۳-۱۹۰۰	(قائمی نیا, ۱۳۷۹)	●	●			●	
	توجه تنها به بعد اجتماعی دین و دادن آرامش به جوامع	کارل مارکس ۱۸۱۸-۱۸۸۳	(آذربایجانی م. , ۱۳۹۴)		●		●	●	
	دین به مثابه انسجام اجتماعی و جامعه	امیل دورکیم ۱۸۵۸-۱۹۱۷	(آذربایجانی م. , ۱۳۹۴)		●		●	●	
	جستجوی جمعی برای یک زندگی کاملا رضایتمندانه	رابرت هیوم ۱۸۷۷-۱۹۴۸			●		●	●	
	کمک به نظام های اجتماعی برای ثبات و تعادل آنها (خانواده، دین، اقتصاد و نظام های حقوقی)	دورکیم، پارسونز و بلا	(فورشت, ۱۳۹٤)		●				●
	شناخت انسان عامل شناخت جامعه و اجتماع	ماکس وبر ۱۹۲۰ -۱۸۶۴	(فورشت, ۱۳۹۴)	●	●	●	●	●	●
	نظام وحدت بخش به جوامع و اجتماعات		(حسینی, ۱۳۷٦)		●		●	●	●
روانشناسانه	چهارچوبی برای محدودیت آزادی قوای انسانی	آدولف راینا خ ۱۸۸۳-۱۹۱۷	(هیک, ۱۳۷۲)	●	●				●
	فعالیت فکری، احساسی و عمل ارادی	رابرت هیوم ۱۸۷۷-۱۹۴۸	(هیوم, ۱۳۸۶)	●					●
	احساس ترس و نیاز	زیگموند فروید ۱۸۵۶-۱۹۳۹	(فروید, آینده یک پندار فروید, ۱۳۵۷)	●					●
	معنی بخشی به زندگی و همبستگی با مفاهیم آرکی تایپی	گوستاو یونگ ۱۸۷۵-۱۹۶۱	(آذربایجانی م. , ۱۳۹۴)	●	●	●	●	●	●

روانشناسی دین

مروری بر پیشینه دانش روانشناسی دین

موضوع و مسئله محوری در دین و روانشناسی هر دو انسان بوده و هدف اصلی روانشناسی شناختن مردم است. روانشناسان می‌کوشند این کار را با بررسی انگیزش، شناخت و رفتار انسانی انجام دهند. هر چند کاربرد واژه روان‌شناسی دین به عنوان حوزه‌های خاص پژوهش علمی ابتدا در اروپای قرن نوزدهم ظاهر شد ولی در ایالات متحده، روانشناسی دین بعنوان یک رشته مستقل مطرح گردید. روانشناسی دین سی و ششمین شاخه از پنجاه شاخه مشخص انجمن روانشناسی آمریکا بوده و محققان درباره نقش دین در زندگی افراد همچنین رفع مشکلات مردم در مسیر زندگی مطالعه می نمایند (اسپیلکا، ۱۳۹۰). در سال ۱۹۰۱ میلادی با سخنرانی‌های ویلیام جیمز، نقطه عطفی در روانشناسی دین به بار نشست. روانشناسی دین عبارت است از مطالعه رفتارهای روانی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

که پشتوانه‌ی دینی دارند (آذربایجانی، ۱۳۹۵) و پدیده‌هایی که این دو واژه به آنها اشاره دارد یعنی مصداق آنها و محتوای آنها به قدمت انسان است و تأمل در باب آنها به طلیعه تاریخ مدون بشر بازمی‌گردد (الیاده، فرهنگ و دین (برگزیده مقالات دائره المعارف دین)، ۱۳۷٤).

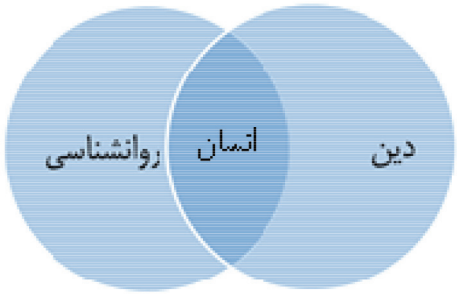

تصویر ۱. تمرکز اصلی رشته روان شناسی و دین شناسی بر انسان به نقل از برنارد اسپیلکا

بطور کلی سه سنت انگلیسی- آمریکایی، آلمانی و فرانسوی متمایز اما در عین حال مرتبط در روانشناسی دین پدید آمده اند که در تصویر شماره ۲ به انها اشاره شده است.

تصویر ۲. سنت‌های کلاسیک و معاصر مطرح در روان‌شناسی دین به نقل از دیوید ام. وولف

منبع ابتدایی روانشناسی دین معمولا جریان اصلی روانشناسی و بیش از هر چیز روانشناسی شخصیت و روانشناسی اجتماعی بوده است. روانشناسی دین را رسماً یکی از شاخه‌های روانشناسی اجتماعی شمرده‌اند. دیتس (۱۹٦۹). پس معلوم شده است که روانشناسان دین چرا در وهله اول به دنبال روانشناسی اجتماعی می‌روند (اسپیلکا، ۱۳۹۰). همچنین دیوید ام. وولف[۷] روانشناس در حوزه دین معتقد است روان‌شناسی دین استفاده نظام‌دار از نظریه‌ها و روشهای روانشناسی در زمینه محتوای سنتهای دینی، تجارب، نگرشها و رفتارهای مرتبط با آن سنتها از سوی افراد است (وولف، ۱۳۹۳). گوردن آلپورت[۸] پدر روان شناسی شخصیت بود که ایمان درونی را با بلوغ دینی مرتبط می داند. «شخصیت، سازمان با تحرک و زنده دستگاه بدنی و روانی فرد است که چگونگی سازگاری اختصاصی آن فرد را با محیط تعیین می‌کند.» وی به این نتیجه رسیدکه، در درون فرهنگ های مختلف و گوناگون مفاهیمی نهفته است که نشان دهنده و بیانگر رفتار سالم افراد می باشند. درنگاه آلپورت شخصیت سالم کسی است که احساس مسئولیت

7. David M.Wulff

8. Allport, Gordon18971967-

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

در زندگـی نمـوده وبه دنبال بسـط و توسـعه این ایده مسـئولیت پذیری اسـت و طبق دیدگاه آلپورت، نظام ارزشـی دینـی مهم‌تریـن و وحدت‌بخش‌تریـن نظـام ارزشـی اسـت، مادامی کـه شـخص دارای یک جهت مذهبـی باطنـی و یـک اعتقـاد دینـی خالصانـه باشـد و «همچنیـن از دیـدگاه آلپـورت گرایشـهای مذهبـی باعـث پختگـی روان، و رفتـار نـوع دوسـتانه در افراد مـی شـود». آلپـورت معتقد بـود دیـن دارای یک بعد درون سـو (Subjective) و بعد برون سـو (Objective) مـی باشـد که در بعد درون سـو ایمان، فی حد نفسـه ارزشـی متعالـی اسـت کـه به یگانه سـازی خویشـتن از راه بـه جـد گرفتـن امـر الهـی، بـرادری و فراتـر رفتـن از نیازهـای شـخصی معطـوف اسـت و در بعد بیرونـی دینـی کـه صرفـاً سـودمدارانه اسـت و بـرای نیـل به سـلامت، موفقیـت اجتماعی، آرامـش و تائید مسـیر زندگانـی شـخص بـه‌کار می‌آیـد (آذربایجانی، ۱۳۹۵). در حـوزه روانشناسـی، بحـث بـر سـر ایـن اسـت کـه کـدام یـک از ویژگی‌های بشـری بـه طور عـام در یکـی از سـه قلمرو کلی شـناخت، انگیزش و زندگـی اجتماعـی بـه کار می آیندو وقتی به شـناخت می‌نگریـم، بـه معنا توجه داریم. انگیـزش ما را متوجه نیـاز مـردم بـه تسـلط بـر خـود و محیطشـان می‌کند. زندگـی اجتماعـی، که آن را در مفهـوم «جامعه گرایی »خلاصـه می‌کنیـم، نشـان می‌دهـد که مـردم ضرورتا در شـبکه روابـط اجتماعـی بـه سـر می‌برنـد. آنهـا بایـد بـا دیگـران در ارتبـاط باشـند تـا زنـده بمانند و پیشـرفت کننـد. بـه عبارت دیگـر، مردم به مـردم نیاز دارنـد (اسـپیلکا، ۱۳۹۰).

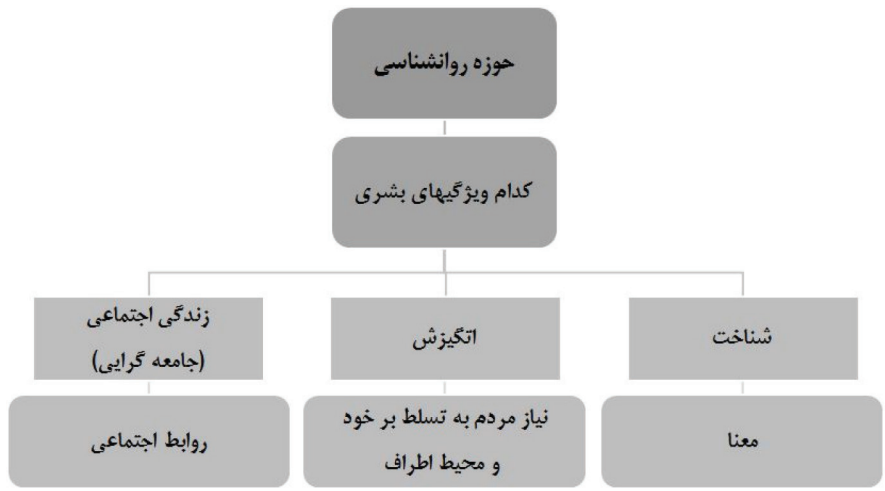

تصویر ۳. روابط مولفه‌های حوزه روانشناسی به نقل از برنارد اسپیلکا

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

جـدول شـماره ۳، حاصـل بررسـی تطبیقـی معیارها و مولفه هـای نظریه پردازان روان‌شناسـی دین در سـه سـنت انگلیسـی- آمریکایـی، آلمانی و فرانسـوی اسـت که به پنـج معیار شـخصی، اجتماعی و جامعـه گرایی، فیزیکـی، تاریخـی و فرهنگـی در قالـب دو رویکرد عینی و ذهنی اشـاره دارد.

جدول ۳. بررسی تطبیقی آثار و معیارهای نظریه پردازان سنت‌های روانشناسی دین؛ ماخذ: نگارندگان

سنت	نظریه پرداز	آثار	شاخصهای موثر در روانشناسی دین						رویکرد	
			شخصی (روانشناسی شخصیت)	اجتماعی و جامعه گرایی	فیزیکی	تاریخی	فرهنگی	سن	عینی	ذهنی
انگلیسی- آمریکایی	گالتون	اثار مثبت ذهنی دعا و نیایش- توجه به عوامل ارثی-ژنی افراد	●							●
	استنلی هال	توجه به سن و عدم توجه به محیط، اجتماع و فرهنگ	●					●	●	
	ادوین استارباک	نگرش مثبت به دین	●	●						●
	جیمزلوبا	میل فطری به نیکی اخلاقی	●	●						●
	جرج کو	توجه به منش اخلاقی در دین	●	●						●
	ویلیام جیمز	پراگماتیسم، سازگاری اجتماعی	●	●			●		●	●
آلمانی	ویلهلم وونت	روانشناسی تجربی، توجه به گذشته ذهنی	●			●	●			●
	شلایر ماخر	همبستگی دین و احساس	●	●						●
	زیگموند فروید	توجه به ضمیر ناخودآگاه شخصی	●	●						●
	گوستاو یونگ	همبستگی دینداری و سلامتی، ضمیر خوداگاه جمعی	●	●		●	●		●	●
	اریکسون	تاکید بر آثار مثبت دینداری	●	●	●	●	●		●	●
	رودولف اتو	نگرش فطری و عاطفی دین	●	●						●
	فردریش هیلر	توجه به نیایش برای شناخت انسان	●	●						●
رانسوی	ژان مارتین شارکو	شفای دینی از راه تلقین	●							●
	پیر ژانه	ضمیر نیمه آگاه و مفهوم خدا	●							●
	تئودور فلورنوئا	چهار مولفه روانشناسی دین	●	●	●				●	●
	ژرژ برژه	نقش مثبت روانشناسی دین							●	●
	ژان پیاژه	سن و احترام متقابل	●	●				●	●	●

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

بررسی جدول فوق نشان‌دهنده افزایش متوسط همبستگی معیار روان‌شناسی شخصیت و روانشناسی اجتماعی و جامعه گرایی با رویکرد ذهنی (Subjective) با ترکیب سایر مولفه ها با رویکرد عینی (Objective) در روان شناسی‌دین دارد. در ادامه برای درک تعاریف و مولفه‌های مرتبط با شخصیت، فرهنگ و رفتار بر اساس مطالعات ارائه شده میتوان مدلهای مفهومی زیر را ارائه نمود.

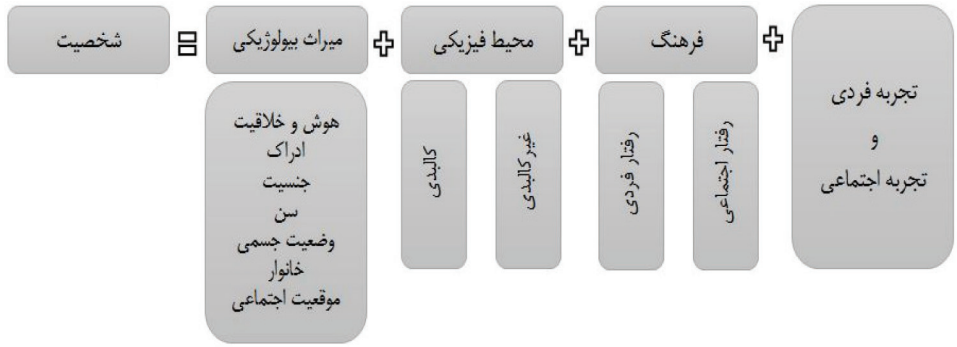

تصویر ٤. مفهوم شخصیت و ارتباط با مولفه‌های موثر، (نگارندگان).

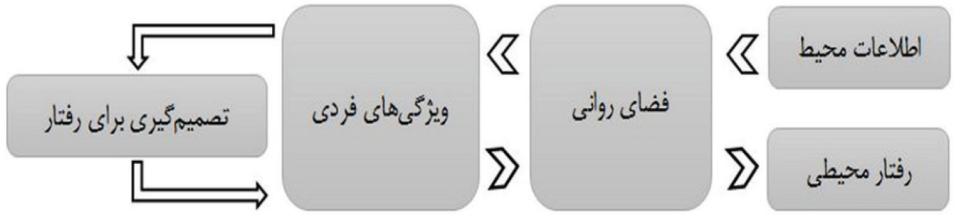

تصویر ٥. فرآیند رفتار به نقل از ,(Trieb,1974:78)(پاکزاد، بزرگ، ۱۳۹۵).

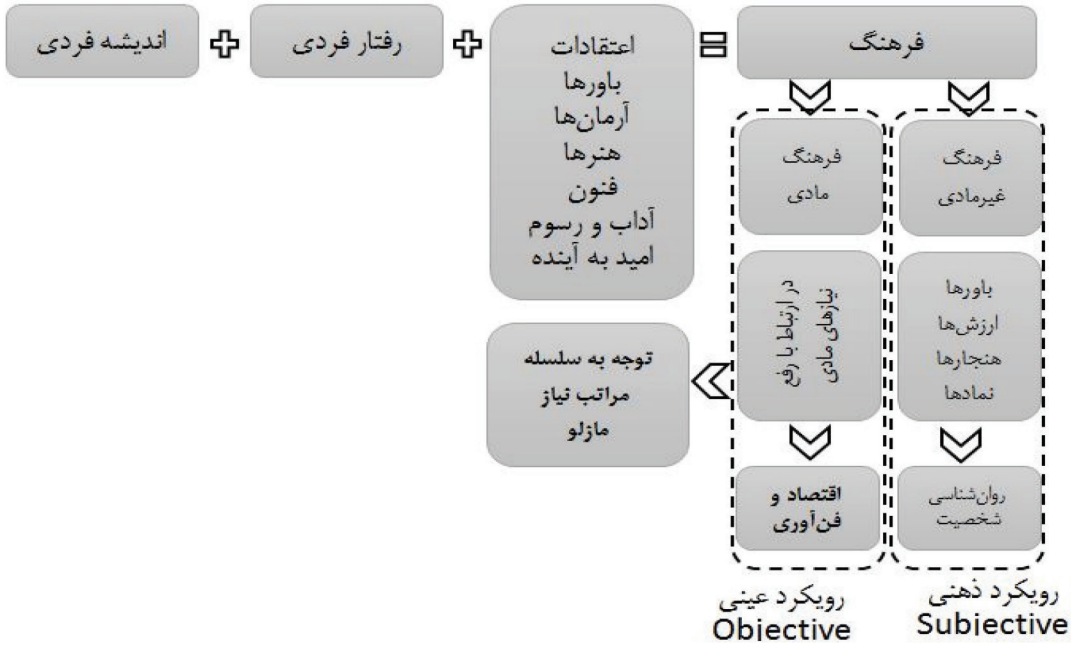

تصویر ٦. نحوه ارتباط اندیشه و رفتار فردی بر فرهنگ به نقل از تیلور، (نگارندگان).

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

رضایت‌مندی سکونتی

مروری بر مفاهیم و تعاریف مرتبط با رضایت‌مندی و سکونت و رضایت‌مندی‌سکونتی

جدول ٤. تعریف مفهومی واژه‌های رضایت‌مندی و سکونت

عنوان	تعریف مفهومی	منبع
رضایتمندی	**خشنودی و پسندیدگی و میل، قبول، رضامندی، خوشحالی**	(دهخدا، ١٣٤١)، (عمید، ١٣٦٣)، (معین، ١٣٨٧)
سکونت	**اقامت و آرامش، اقامت کردن، ماندن، منزل کردن، وقار، متانت**	(دهخدا، ١٣٤١)، (عمید، ١٣٦٣)، (معین، ١٣٨٧)

مفهوم رضایتمندی سکونتی را از منظر لغوی به عنوان تجربه‌ای از حس لذت یا خوشنودی از زندگی در یک محیط مسکونی تعریف کرد (Tu, 2008). احساس رضایت از زندگی اگرچه تا حد زیادی به شرایط فردی بستگی دارد، اما تأ ثیر عوامل اجتماعی در بروز آن بسیار پررنگ تر به نظر می رسد (هزارجریبی، ١٣٨٨). از طرفی مسکن تنها به چهار دیواری خانه محدود نمی شود، بلکه محیط اطراف شامل محله و همسایگان را نیز در بر میگیرد (Philips, 2004). در فرآیند استحاله مفهوم خانه به مسکن، شکل گیری خاطرات جمعی، برانگیخته شدن عواطف و احساسات، شکل گیری حس تعلق و معنا یافتن مکان صورت می‌گیرد که در نتیجه آن، تجربه رضایت از سکونت حاصل خواهد شد (Rowles, 2006).

مروری بر پیشینه مفهوم رضایت‌مندی سکونتی

از زمان تصویب بیانیه جهانی حقوق بشر در سال ١٩٨٤«حق داشتن مسکن مناسب» به عنوان یکی از اجزای مهم «استانداردهای زندگی مطلوب «معرفی شده است. از آن تاریخ، همهٔ دولت ها مقررات خاصی در بخش سرپناه وضع کرده و اقدام به ایجاد وزارتخانه های مسکن یا گنجاندن دپارتمان مسکن در سایر وزارتخانه ها به منظور تخصیص وجوه و تدوین سیاست ها، مقررات، برنامه ها و پروژه های خاص در بخش مسکن کرده اند (نسترن، ١٣٨٩). اولین کنفرانس مجمع عمومی سازمان ملل در زمینه سکونتگاه های انسانی در سال ١٩٧٦ در پی زنگ خطر رشد بدون کنترل و سریع شهری به ویژه در کشورهای در حال توسعه، به صدا درآمد، در ونکوور کانادا برگزار شد که بر تاثیر مستقیم شرایط سکونتگاه های انسانی بر توسعه اجتماعی، اقتصادی و انسانی همچنین کیفیت زندگی و رضایت‌مندی سکونتی و رفع نیازهای انسانها (بدون توجه به نژاد، رنگ زبان و ...) تاکید گردید و بیست سال بعد در دومین کنفرانس اسکان بشر سازمان ملل متحد (Habitat2) که در سال١٩٩٦ در شهر استانبول برگزار شد، آسایش مناسب، فضای مناسب، دسترسی فیزیکی و امنیت مناسب، امنیت مالکیت، پایداری و دوام سازه ای، روشنایی، تهویه و سیستم گرمایی مناسب و زیرساخت های مناسب مانند آبرسانی، بهداشت و آموزش، دفع زباله، کیفیت زیست محیطی همچنین ایجاد مکان مناسب از نظر کار و تسهیلات اولیه، به عنوان مولفه های یک مسکن مناسب مطرح که بایست برای مردم با توجه به استطاعتشان تامین گردند (Daily Report of habitat, 1996) همچنین در سومین کنفرانس (Habitat3) برگزار شده در سال ٢٠١٦ شهر اکوادور توسعه پایدار شهری در جهت انسجام اجتماعی و کاهش فقر و ایجاد فرصت برای همه جوامع شهری و عدالت اجتماعی در جهت رفاه پایدار شهری و توسعه و حمایت از محیط زیست پایدار و توجه به نتایج کنفرانسهای قبلی مورد توجه و دقت قرار گرفته بود (United Nations, 2016). در طول نیم قرن گذشته برخی از محققان به این نتیجه رسیدند که کیفیت دارای دو بعد عینی- بیرونی (objective) و ذهنی- درونی (Subjective) است با ترکیبی از روانشناسی فردی

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

و سلامتی و تندرستی فیزیکی و ارتباط نزدیک با رضایت‌مندی، پیشرفت و ارتقاء انسانی، شادی و سلامتی و برداشتهای شخصی افراد از محیط در تعامل با مفاهیم اجتماعی، فرهنگی در مقیاسهای مختلف شهری، همچنین نحوه ارتباط با دولت ها و ملت ها است که در رضایت‌مندی از زندگی مردم موثر می باشد (Marans, 2015).

تصویر۷. روابط مولفه‌های عینی و ذهنی در رضایت همسایگی به نقل از (Marans, ۲۰۱۵)

از طرفی مفهوم رضایت‌مندی سکونتی در ذیل مفهوم کیفیت زندگی مطرح می‌گردد. می‌باید میان زندگی خوب و زندگی کمی تمایز قایل شد (کوکبی، ۱۳۸٦). مطالعات مختلف نشان می دهد که رضایتمندی سکونتی بر سلامت روانی افراد و جوامع تأثیر می گذارد (Levy-Leboyer C, (1993)) (Philips D. S., 2004) (Sio, 2002). همچنین براون (۱۹۹۵، ۱۹۹۷) و لوتون (۱۹۸۳) در مطالعات خود دریافتند که محیط مطلوب تر، تأثیر مثبت بر سلامت روانی افراد دارد بنابراین، اهمیت ارزیابی های ذهنی- درونی از محیط اطراف، به عنوان مولفه های رضایت‌مندی سکونتی، در سلامت روانی می باشد و در افراد سالخورده باعث افزایش سن و کاهش روند پیری آنها می‌گردد (Portero, 2017). محیط معتقد است رضایت‌مندی افراد از محیط سکونت بر پایه آرمان‌ها[9]، نیازها[10] و توانایی[11] آنها شکل می‌گیرد که در پنج مولفه بعد عینی- بیرونی (objective) و بعد ذهنی- درونی (Subjective) شامل مشخصات فیزیکی واحد مسکونی، کیفیت خدمات و دسترسی‌ها، امکانات عمومی محله‌ای، کیفیت محیط اجتماعی و دسترسی به کاربریهای عمومی محله‌ای استخراج شده است(Mohit, 2010). جین جیکوبز[12] در کتاب «مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی[13]» نظریه ای شامل سه مولفه مرزبندی روشن بین فضای عمومی و خصوصی[14]، چشم‌های ناظر بر خیابان[15] و استفاده مداوم از پیاده‌راه‌ها[16] را برای اولین بار برای خیابان موفق مطرح نمود و معتقد بود مشکل عدم امنیت بسیاری از نقاط شهرها، گروه‌های جمعیتی بزهکار یا فقیر نیست بلکه نقاط شهری از نظر فیزیکی قادر به اعمال امنیت و سرزندگی ناشی از آن نیست (جیکوبز, ۱۳۸٦) هچنین اسکار نیومن[17] در کتاب «فضاهای قابل دفاع[18]» چهار مولفه قلمروبندی[19]، نظارت[20]، بهبود کیفیت محیط[21] و مجاورت[22] کاربری مسکونی با دیگر امکانات مورد نیاز مردمرا برای کاهش جرم‌خیزی و افزایش رضایت مندی سکونتی مطرح نمود. کلارک[23] یکی از روانشناسان معروف آمریکایی معتقد بود با تقسیم بخش‌های بزرگ فضاهای عمومی و واگذار کردن آنها به تک‌تک افراد و گروه‌های کوچک، می‌توان فضا را به وسیله مردم

9. Ideals
10. Desires
11. Ability
12. Jane Jacobs(1916 -2006)
13. The Death and Life of Great American Cities(1961)
14. First, there must be a clear demarcation between what public space is and what private space is.
15. Second, there must be eyes upon the street, eyes belonging to those we might call the nature proprietors of the street.
16. And third, the sidewalk must have users on it fairly continuously, both to add to the number of effective eyes on the street and to induce the people in buildings along the street to watch the sidewalks in sufficient numbers.
17. Oscar Newman
18. Defensible Space
19. Territory
20. Surveillance
21. Quality of the Environment
22. Neighborhood
23. Clarkl.Hull,1884 - 1952

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

کنترل کرد و حس تعلق به آن فضا را افزایش داد که در نتیجه باعث افزایش رضایت‌مندی سکونتی افراد از محل زندگی می‌شود (نیومن, ۱۳۸۷). برخی از محققان، مراحل درک میزان رضایت‌مندی افراد را با دیدگاه ادرا کی آنها توصیف کرد ه اند، بدین ترتیب که هر شخص با توجه به مجموعه ای از نیازها و آرزوهایی که دارد، شرایط فعلی سکونتی و محیط زندگی خود را ارزیابی می کند (Michelson, 1966). رضایت‌مندی سکونتی یکی از معیارهای کلیدی سنجش میزان کیفیت است. در چارچوب این اهمیت، محیط با کیفیت شامل احساس امنیت، رفاه و رضایت مندی سا کنین است که در محیط‌های کالبدی و اجتماعی بازتاب می‌یابد (Marans& Lansing, 1969). آراگونز[24] و آمریگو[25] در سال ۱۹۹۷ تحقیقی در خصوص رضایت‌مندی و ارزیابی سکونتی افراد از محیط سکونتی‌شان انجام داده‌اند به این نتیجه رسیدند که به طور کلی ساکنانی که در صدد اصلاح و بهبود وضعیت سکونتی خود برنیامده یا عکس‌العملی در خصوص مسائل محل سکونت‌شان انجام نداده‌اند، نسبت به بقیه افراد از آستانه رضایت‌مندی بالایی برخوردار هستند (Aragones & Amerigo, 1997). با توجه به پژوهش‌های انجام شده می‌توان چنین استنباط کرد که رضایت–مندی از محیط مسکونی به میزان رضایت در دو مولفه کلی شامل رضایت ازواحد مسکونی و واحدهای همسایگی به طور مستقیم و همچنین ویژگی‌های شخصی، فرهنگی، اجتماعی و محیطی به‌طور غیر مستقیم بستگی دارد (Galster C George, 1981). پورترو و آلار[26] (۲۰۱۷) تحقیقاتی در مورد رضایت‌مندی سکونتی برای افراد مسن انجام دادند و نتایج را در کیفیت فیزیکی خانه، کیفیت فیزیکی بافت های مسکونی و توجه به کیفیت خانه و مجموعه های مسکونی برای افزایش توانبخشی افراد مسن، اعلام نمودند. بونایوتو و فورنارا[27] (۲۰۱۷) کیفیت محیط شهری مخصوصا محیط های مسکونی را یکی از مهمترین اجزای اصلی کیفیت زندگی مردم دانسته و توجه به نحوه طراحی معماری و شهری، مدیریت و سیاست گذاری خرد و کلان را برای رسیدن به رضایت‌مندی مسکونی الزامی می‌دانند. زی[28] و همکاران (۲۰۱۶) کیفیت هوا، آسایش حرارتی، آسایش صوتی، توجه به جنسیت و سن افراد، کیفیت محیط فیزیکی و رفتارهای انطباقی با محیط را به عنوان معیارهای رضایت‌مندی سکونتی در ساختمانهای بلند مسکونی اعلام نموده‌اند. بین لو[29] (۲۰۱۶) مطالعاتی در موضوع رضایت‌مندی سکونتی در محله‌های سنتی و توسعه یافته انجام داده اند و به این نتیجه رسیدند که کیفیت محیط های مصنوع، امکانات محله‌ای وکیفیت محیط های اجتماعی در میزان رضایت‌مندی کاربران موثر است. همچنین محیط و همکاران[30] (۲۰۱۵) افزایش کیفیت محیط‌های مسکونی را در کاهش جرم خیزی مجموعه های مسکونی، موثر می‌دانند. هانگ و یو[31] (۲۰۱۵) مالکیت خانه، مشارکت اجتماع، دسترسی به امکانات آموزشی و پرورشی برای کودکان، بر اساس جنس، سن و وضعیت اقتصادی را در رضایت‌مندی سکونتی مهم می‌دانند. رفیعیان و همکاران (۱۳۸۸) رضایت‌مندی شهروندان از محیط‌های سکونتی شهری را مورد سنجش قرارداده‌اند. نتایج حاصله ازمجموع شاخصه‌های محاسباتی، بیانگر ارزش رضایت‌مندی متوسط سا کنان منطقه نواب از محیط سکونتی شان است. ازبین مؤلفه های تحلیلی، روابط همسایگی در حد متوسط برآوردگردیده و ساکنان از سایر مؤلفه‌های محاسباتی (شامل تسهیلات مجتمع، بهداشت مجتمع، دید و منظر، ویژگیهای کالبدی) اظهار نارضایتی کرده‌اند. ذبیحی و همکاران (۱۳۹۰)، رابطه بین میزان رضایت از مجتمع‌های مسکونی و تأثیر آنها بر روابط انسانی را مورد بررسی قرارداده‌اند پژوهش آنان براساس این فرضیه تدوین گردیده است که احساس رضایت از محیط می‌تواند سبب تأثیرات مثبت محیط در روند روابطی گردد که در آن، محیط در حال شکل‌گیری و انجام است. نتایج به دست آمده، حاکی از وجود رابطه قوی میان رضایت از مجتمع و تأثیر آن بر روابط افراد بود. در مطالعه‌ای که توسط Baba و

24. Juan Ignacio Aragones
25. Maria Amerigo
26. Cristian Portero,David Alar(2017)
27. M.Bonaiuto, F.Fornara

28. P.Xue,C.M.Mak,Z.t.Ai
29. Chun Zhang,Bin Lu
30. M.Mohit,Al-khanbashi
31. Z.Huang,X.Yu

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

Avstin در سال ۱۹۸۹ انجام گرفت نتایج تایید کرد که مردم با وضعیت اجتماعی- اقتصادی بالا، مردم سالخورده، و مالکان به ترتیب در مقایسه با مردم وضعیت اجتماعی- اقتصادی پائین، مردم جوان‌تر و مستاجران از ویژگی‌های فیزیکی و محیطی حاکم بر واحدهای همسایگی‌شان بیشتر راضی بوده‌اند (Aragones & Amerigo, 1997). همچنین مک‌لارن (۱۹۹۶) شاخص های عینی مانند جنبه های ملموس محیط انسان ساخت و شاخص های ذهنی را از معیارهای سنجش کیفیت زندگی افراد معرفی می‌کند. جداول شماره ۵ و ٦ حاصل بررسی تطبیقی معیارهای مدل‌های حوزه سکونت و رضایت-مندی سکونتی نظریه‌پردازان و محققان مختلف را نشان می‌دهد.

جدول ۵. بررسی تطبیقی معیارهای موثر رضایت‌مندی سکونتی نظریه پردازان مختلف

نظریه پرداز	آثار	منبع	شاخصهای موثر در رضایتمندی سکونتی										رویکرد	
			شخصی	اجتماعی	اقتصادی	فرهنگی	عملکردی	محیطی	کالبدی	فضایی	هویتی	حکومتی	نیازمندی	عینی	ذهنی
آیموس راپاپورت	رویکرد فرهنگی و توجه به مباحث هویتی، اجتماعی، فرهنگی و رفع نیازهای انسانها میباشد.	(راپاپورت، ۱۳۸۸) (راپاپورت، ۱۳۸۲)	●	●		●		●	●	●	●		●	●	●
کریستین شولتز (۲۰۰۰-۱۹۲۶)	توجه و ارتباط انسان و محیط و روانشناسی محیطی(ریست-جهان) بر پایه مورفولوژی، توپولوژی و تیپولوژی است.	(شولتز، ۱۳۹۲)	●			●			●	●	●			●	●
کریستوفر الکساندر	شرط لازم برای رسیدن به سکونتهای زنده و جاودانه، شناخت زندگی است.	(الکساندر، ۱۳۸۶)	●	●		●					●			●	●
رابرت گیفورد	خانه منطبق بر فرهنگ و روابط اجتماعی است، خصوصیات فردی در ارتباط با عوامل جمعیتی، شخصیتی، ارزشها، انتظارات، مقایسه و امید به آینده میباشد. ارتباط رضایتمندی وموقعیت اقتصادی و شخصیت همسایگان.	(گیفورد، ۱۳۷۸)	●	●	●	●					●			●	●
جان لنگ	توجه به مباحث بنیادین محیط و رفتار انسان و روانشناسی محیطی (ا ثبا تی - هنجاری).	(جان لنگ، ۱۳۸۳)	●	●		●		●	●	●	●			●	●

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

هایدیگر ۱۹۷۶-۱۸۸۹	تفکر و اندیشه در مفاهیم سکونتی و توجه به شاخصهای کیفیت آن برای رسیدن به آرامش سکونتی.	(هایدیگر، ۱۳۸۱) (هایدیگر، ۱۳۷۸)	●					●						●	●
آیروین آلتمن	اعتقاد به چهار مفهوم کلیدی خلوت، فضای شخصی، قلمرو و ازدحام با رویکرد اجتماعی- روانشناختی در تعامل موثر افراد و محیط فیزیکی.	(آلتمن، ۱۳۹۵)	●	●				●	●	●	●			●	●
Michelson	درک رضایتمندی با دیدگاه ادراکی(حواس پنجگانه) شخص بر اساس نیازها و آرزوها وی میباشد.	Michelson) (1966,	●					●	●	●	●			●	●

رضایت‌منـدی سـکونتی مفهومـی چنـد بعـدی و گسـترده اسـت کـه در قالـب رویکرهـای عینـی و ذهنـی قابـل ارائـه بـوده و معیارهـای بسـیاری بـر روی آنهـا تاثیـر گذارنـد، همچنیـن در آن زمـان کـه شـاخص‌های عینـی در ذهـن فـرد ارزیابـی می‌شـود تبدیـل بـه شـاخص هـای ذهنـی می‌گـردد. اگرچـه بـه طـور طبیعـی شـاخص‌های ذهنـی از ویژگی‌های شـخصیتی فـرد شـامل پیشـینه اجتماعـی و فرهنگـی تاثیـر می‌پذیـرد (Aragones & Amerigo, 2002).

جدول ٦. بررسی تطبیقی معیارهای موثر رضایت‌مندی سکونتی محققان مختلف

ارائه دهنده	آثار	منبع	معیارهای موثر در رضایتمندی سکونتی											رویکرد	
			شخصی	اجتماعی	اقتصادی	فرهنگی	عملکردی	محیطی	کالبدی	فضایی	هویتی	حکومتی	نیازمندی	عینی	ذهنی
Schmid	نیازها و آرمانهای شخص با ویژگیهای فردی،اجتماعی و فرهنگی در رضایتمندی موثر است.	(1979,Schmid)	●	●		●							●	●	●
Marcus	تعاریف شخصی افراد از نیازها و آرمانها در درک میزان رضایت مندی موثر است.	(1979,Marcus)	●										●		●
Morris	نیازهای افراد عامل مهمی در رضایتمندی سکونتی است که در صورت عدم تامین باعث مهاجرت خواهد بود.	(1976,Morris)	●										●	●	●
Amerigo And Aragones	تعاملات فردی و اجتماعی باعث افزایش رضایتمندی سکونت خواهد بود.	Amerigo And) (1997,Aragones	●	●										●	●

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

Van poll	در دهه‌های اخیر رضایتمندی در تحقیقات مرتبط با سنجش میزان کیفیت محیط و شرایط شخصی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و فیزیکی حاکم در نواحی سکونتی مطرح شده است .	Van) (pollT1997	•	•	•	•		•							•	•
Baba and Austin	رضایتمندی به عنوان معیاری عام برای سنجش ادراک کیفیت محیط مطرح شده است همچنین موقعیتهای اجتماعی و اقتصادی و سن و مالکیت و ویژکی فیزیکی و اجتماعی خانه در رضایتمندی موثر است.	Baba And) (1989,Austin	•	•	•		•	•							•	•
Carp	ویژگیهای شخصیتی همسایگان بیشتر از ویژگیهای فیزیکی واحد همسایگی در افراد سالخورده در رضایتمندی موثر است.	(1966,Carp)	•	•	•	•				•						•
Galster and Hesser	رضایتمندی از محیط سکونتی به میزان رضایت در دو معیار واحدهای مسکونی و محله یا واحدهای همسایگی به طور مستقیم، و ویژگی‌های شخصی، فرهنگی و اجتماعی وی به طورغیر مستقیم بستگی دارد.	Galster And) (1981,Hesser	•	•		•		•	•	•					•	•
چرمایف و همکاران	میزان توجه به نیازهای مردم در رضایتمندی سکونتی موثر است.	(چرمایف و همکاران، ۱۳۷۱)	•	•									•		•	•
ذبیحی و همکاران	مسکن یا فضای زندگی باید از دو جهت دارای کارائی باشد یکی از جنبه مادی(ایجاد محیطی با دسترسی مناسب، امکانات مناسب، درجه حرارت مطلوب و ... و دیگری از نظر جوابگویی به نیازهای معنوی مردم یعنی ایجاد فضاهای مناسب با طرز زندگی و فرهنگ و آداب اجتماعی.	(ذبیحی و همکاران، ۱۳۹۰)	•	•		•	•	•							•	•
Bonaiuto and Fornara	توجه به مدیریت و سیاستگذاری خرد و کلان در رضایت مندی سکونتی الزامی است.	Bonaiuto and) (2017,Fornara										•				•

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

در ایـن مرحلـه از پژوهـش پـس از بررسـی روانشناسـی دیـن و رضایت‌منـدی سـکونتی و شـاخص‌های موثـر که در قالب جـداول ۳،۵ و۶ ارائه گردیـده، نحـوه ارتباط دو مقولـه را در پنج معیار موثر و مهـم شـخصی(فردی)، اجتماعـی، فیزیکی، تاریخی و فرهنگـی بـا رویکرهـای عینـی و ذهنـی می‌تـوان برشـمرد. بـر این اسـاس مـدل نهایـی پژوهـش با در نظـر گرفتـن مـوارد فـوق در جـدول شـماره ۷ قابـل ارائـه اسـت و چـون مفهـوم رضایت‌مندی سـکونتی در ذیـل مفهـوم کیفیـت زندگـی مطـرح می‌گـردد و بـرای ارتقـاء کیفیـت زندگی، رضایت‌مندی سـکونتی در سـه سـطح خانه، محله و واحد همسـایگی نیازمند افزایـش می‌باشـد. لـذا در جهـت ارتقـاء پایـه ای نیازمنـد ارتقـاء مولفـه هـای انسـان محـور و مهمتـر از آن اندیشـه، شـخصیت و فرهنـگ و پارامتـری کـه بدون‌واسـطه و فطـری در نهـاد هر انسـان وجود دارد در جهـت نیـل به کمـال که همـان روان‌شناسـی دین است.

جدول ۷. چهارچوب و مدل نهایی پژوهش، (نگارندگان).

	معیارهای موثر	شاخصهای موثر	مولفه های متناسب با رضایتمندی سکونتی	
			رویکرد ذهنی (Subjective)	رویکرد عینی(Objective)
معیارهای موثر در روانشناسی دین	معیارهای شخصی	جنسیت	سلامتی جنسی	تامین فضاهای فعالیتی متناسب با جنسیت
		قومیت	توجه به عامل قومیت، باورها، اعتقادات و رسوم	تامین فضاهای متناسب با اقوام
		سن	افزایش سن پیری	تامین فضاهای فعالیتی متناسب با سن افراد
		ادراک و احساس	آرامش خاطر؛ امنیت (احساس ترس، کاهش ترس از مرگ، نگرش مثبت به مرگ)؛ قلمرو (فضای شخصی)؛ کاهش استرس؛ بهداشت روانی (کاهش هیجان، اضطراب و استرس، نشاط، قوت قلب)؛ اخلاق فردی (رابطه فرد با خود، صداقت، فداکاری، مهربانی و نوع دوستی، متانت)؛ سلامتی و کاهش افسردگی؛ دلبستگی؛ خوشنودی؛ امید به آینده (مقایسه)؛ حس مسئولیت؛ تجربه؛ معنی بخشی به زندگی؛ جلوگیری از پیشداوری و تعصب	بهداشت فردی اخلاق فردی (رابطه فرد با خود) و ایمنی سکونتگاهها
		توانایی جسمی	سلامتی جسمی	تسهیلات مرتبط (دسترسیها و امکانات برای افراد کمتوان و ناتوان جسمی)
		موقعیت‌خانوادگی	موقعیت اجتماعی خانواده؛ وضعیت تاهل (اعتقاد به بنیان خانواده)؛ سبک زندگی	
		شغل	توجه به کیفیت محل کار	تامین محل کار و فواصل دسترسی به آنها
		تحصیلات	توجه به کیفیت محل تحصیل	تامین محل تحصیل و فواصل دسترسی به آنها
		مالکیت	حس مالکیت	مالک یا مستاجر

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

معیارهای مؤثر در روان‌شناسی دین	معیارهای اجتماعی	قومیت	توجه به ارزشهای مشترک اجتماعی	توجه به فضاهای مشترک اجتماعی
		انسجاماجتماعی	قانون و مقررات (کاهش جرم و جنایت)	موقعیت قرارگیری در شهر
		روابط و پیوندهای اجتماعی	روابط با همسایه ها؛ اخلاق اجتماعی (روابط شهروندی و شهرنشینی)؛ بهبود روابط اجتماعی؛ ازدحام و خلوت	تعداد و نحوه ارتباط واحدهای همسایگی
		همگونی اجتماعی	وابستگی اجتماعی و دلبستگی به جامعه محلی (کاهش اضطراب)	
		عدالت اجتماعی	مردم سالاری، برابری و مساوات	بهره گیری از امکانات و فضاهای سکونتی و شهری برای کلیه افراد جامعه
		حمایت اجتماعی	امنیت (کاهش جرم و جنایت و بیبند و باری)؛ نوع دوستی و کمک به دیگران (کارهای خیریه)	تشکیل نهادهای خیریه
		مشارکتاجتماعی	مشارکت و همکاری در گروهها؛ برونگرایی و تعامل پذیری؛ سیاست	فضاهای اجتماع پذیر
	معیارهای فیزیکی	شرایط زیستی	اخلاق زیست محیطی؛ آسایش اقلیمی؛ کیفیت بصری دید و منظر؛ سلامت روانی	سرانه فضاهای سبز؛ تامین دید و منظر مناسب؛ بهداشت محیطی
		کالبدی	قلمرو(تفکیک عرصه های خصوصی و عمومی)؛ کیفیت فضایی؛ ازدحام و خلوت	کیفیت معماری سکونت (ابعاد و مشخصات فیزیکی مسکن، محله و منطقه)؛ تراکم واحد های ساختمانی، بافت سکونتی؛ کیفیت مصالح؛ تسهیلات و کاربریهای مکمل مورد نیاز و تنوع عملکردی
		شبکه های ارتباطی	ارزیابی کیفیت معابر؛ ارزیابی ترافیک؛ دسترسیهای مناسب سواره و پیاده	کیفیت معابر؛ ترافیک؛ موقعیت مناسب دسترسیهای سواره و پیاده؛ حمل و نقل عمومی
		محیطی	اشرافیت؛ محرمیت	هشتیها؛ موقعیت بازشوها
	معیارهای تاریخی		تشکیل خاطرات جمعی؛ مفاهیم کهن الگویی (آرکی تایپی)؛ اعتقاد و باور به خدا تجارب گذشته	تنوع فضایی؛ کاربرد مفاهیم کهن الگوها در مسکن و شهر
	معیارهای فرهنگی	فرهنگ مادی	در ارتباط با نیازها مادی؛ اقتصاد	تکنولوژی ساخت؛ فنآوری مصالح؛ هزینه های ساخت
		فرهنگ غیر مادی	در ارتباط با باورها، ارزشها، هنجارها و نمادها	نحوه طراحی؛ نحوه ارتباطات و دسترسی ها؛ المانها و بناهای یادبود شهری؛ تیپبندی و گونهبندی فضایی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

نتیجه‌گیری و جمعبندی

امروزه ارتقاء کیفی و کارآمدی مجموعه‌های مسکونی و محیط‌های شهری و تبدیل به محیط‌های پاسخ‌گو در برابر نیازهای شهروندان حائز اهمیت است. همچنین گسترش ناهمگن و بی-هویت محیط‌های مسکونی و شهرها، بحران‌های زیست محیطی، تعارض‌های اجتماعی و تشدید فشارهای روانی را بدنبال دارد و به تبع آن آرامش، آسایش، سلامتی جسمی و روانی افراد را به مخاطره می‌اندازد. در این میان رهیافتی که علاوه بر توجه به مسائل زیست محیطی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، به اندیشه، شخصیت و رفتار فردی و اجتماعی بر پایه اعتقادات، باورها و آرمانها، توجه جدی دارد روان‌شناسی دین است که در رویکرهای عینی و ذهنی قابل طبقه بندی است. در حقیقت روان‌شناسی دین دانش علوم رفتاری است و همبستگی مثبت روانی، فردی، اجتماعی، کالبدی و کارکردی آن به اثبات رسیده است. به بیان دیگر با شناخت شاخص‌های موثر در روان‌شناسی دین می‌توان به رضایت‌مندی سکونتی و ارتقاء کیفیت محیط-های سکونتی ماندگار و پایدار دست یافت. اگر چه امروزه دانش روان‌شناسی دین در مرحله تکوین می‌باشد ولی می‌تواند برای نیل به اهداف موثر و کارکردی انسانها و جوامع مورد توجه جدی قرار گیرد.

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

منابع و ماخذ

۱. ارژمند محمود و همکاران، (۱۳۹۵)، »معماری و آرامش«، تهران، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
۲. اسپیلکا برنارد و همکاران، (۱۳۹۰)، »روانشناسی دین بر اساس رویکرد تجربی«، ترجمه:محمددهقانی،تهران،انتشارات‌رشد.
۳. اصغرپور محمدجواد، (۱۳۹٤)، »تصمیم گیری های چند معیاره« ، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
٤. ۱- الکساندر کریستوفر،(۱۳۸٦)، »معماری و راز جاودانگی«، ترجمه: مهرداد قیومی بیدهندی، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
۵. الیاده میرچا، (۱۳۷٤)، »فرهنگ و دین«، ترجمه: بهاءالدین خرمشاهی، تهران، انتشارات طرح نو.
٦. آذربایجانی مسعود، (۱۳۹٤)، »روانشناسی دین از دیدگاه ویلیام جیمز«، قم، انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۷. آذربایجانی مسعود و سید مهدی موسوی اصل، (۱۳۹۵)، »درآمدی بر روانشناسی دین«، قم، انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۸. باشلار گاستون، (۱۳۹۲)، »بوطیقای فضا«، ترجمه: مریم کمالی و همکاران، تهران، انتشارات روشنگران و مطالعات زنان.
۹. براتی ناصر، (۱۳۸۲)، »بازشناسی مفهوم خانه در زبان فارسی و فرهنگ ایرانی«، تهران، انتشارات روزنه.
۱۰. پاکزاد جهانشاه و همکاران، (۱۳۹۵)، »الفبای روان‌شناسی محیط برای طراحان« ، تهران، انتشارات آرمانشهر.
۱۱. جعفری محمد تقی، (۱۳۹۲) »فلسفه دین»، تهران، انتشارات موسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری، چاپ ششم.
۱۲. جیکوبز جین، (۱۳۸٦)، »مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی« ، ترجمه: حمیدرضا پارسی و همکاران، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
۱۳. جیمز ویلیام، (۱۳۸٦)، »دین و روان «، ترجمه: مهدی قائنی، قم، انتشارات دارالفکر.
۱٤. چرمایف سرج و کریستوفر الکساندر، (۱۳۷۱)، »عرصه های زندگی جمعی و خصوصی« ، ترجمه: منوچهر مزینی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
۱۵. جوادی آملی عبدالله، (۱۳۸۷)، »شریعت در آینه معرفت«، تهران، انتشارات اسراء.
۱٦. حسینی سید حسین، (۱۳۷٦)، »دین در بستر دیدگاه«، ماهنامه علمی ـ ترویجی معرفت، قم، انتشارات موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی(قدس)، سال پنجم، شمارهٔ چهارم.
۱۷. دورانت ویل، (۱۳۸۵)، »لذات فلسفه«، ترجمه: عباس زریاب، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی.
۱۸. دهخدا علی اکبر، (۱۳٤۱)، »لغت نامه دهخدا«، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

۱۹. ذبیحی حسن و همکاران، (۱۳۹۰)، »بررسی رابطه بین میزان رضایت از مجتمع های مسکونی و تاثیر مجتمع های مسکونی بر روابط انسان«، نشریه علمی- پژوهشی هویت شهر، شماره ۸، صص۱۱۹-۱۰۳
۲۰. راپاپورت آیموس، (۱۳۸۲)، ترجمه: صدف آل رسول و همکاران، »خاستگاههای فرهنگی معماری«، فصل‌نامه خیال، انتشارات فرهنگستان هنر، شماره ۸، صص۹۷-۵۶
۲۱. راپاپورت آیموس، (۱۳۸۸)، »انسان شناسی مسکن«، ترجمه: خسرو افضلیان، تهران، انتشارات حرفه هنرمند.
۲۲. رفیعیان علی و همکاران، (۱۳۸۸)، »رضایتمندی شهروندان از محیط های سکونتی شهری«، فصل‌نامه علمی- پژوهشی علوم محیطی، شماره ۲۵، صص۶۸-۵۷
۲۳. رفیعیان مجتبی و همکاران،(۱۳۸۹)، »سنجش کیفیت محیط سکونت در شهرک اکباتان تهران«، فصل‌نامه علمی- پژوهشی برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره ۱۴، صص. ۸۶-۶۳
۲۴. ستوده هدایت اله، (۱۳۹۵)، »روان‌شناسی اجتماعی« ، تهران، انتشارات آوای نور.
۲۵. شاهچراغی آزاده و همکاران، (۱۳۹۵)، »محاط در محیط«، تهران، انتشارات سازمان جهاد دانشگاهی تهران.
۲۶. شمس اسفندآباد حسن، (۱۳۹۳)، »روان‌شناسی محیط«، تهران، انتشارات سمت.
۲۷. شولتز نوربرگ، (۱۳۸۹)، »مفهوم سکونت: به سوی معماری تمثیلی«، مترجم: محمود امیریاراحمدی، تهران، انتشارات آگه.
۲۸. صارمی حمیدرضا و همکاران، (۱۳۹۵)، »روان‌شناسی محیط«، تهران، انتشارات اول و آخر.
۲۹. طاهری مهدی پور، (۱۳۹۰)، »ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی«، مجله پژوهشهای جغرافیای انسانی، شماره ۷۶، صص. ۳۱-۱۳
۳۰. طباطبایی محمد حسین، (۱۳۷۴)، »ترجمه تفسیر المیزان«، ترجمه: محمدباقر موسوی همدانی، قم، انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
۳۱. طباطبایی محمدحسین، (۱۳۸۸)، »شیعه در اسلام«، قم، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.
۳۲. غلام عباس توسلی، (۱۳۹۱)، »نظریه های جامعه شناسی«، تهران، انتشارات سمت.
۳۳. علی پور روجا و همکاران، (۱۳۹۱)، »شاخصه های کیفیت محیطی در شناسایی اولویت های مداخله در محدوده بافت فرسوده شهر بندر لنگه«، فصلنامه علمی پژوهشی باغ نظر، سال نهم، صص. ۲۲-۱۳
۳۴. عمید حسن، (۱۳۶۳)، »فرهنگ فارسی عمید«، تهران، انتشارات امیر کبیر.
۳۵. غباری بناب باقر و همکاران، (۱۳۸۸)، »رابطه اضطراب و افسردگی با میزان معنویت در دانشجویان دانشگاه تهران«، فصل نامه علمی- پژوهشی روانشناسی کاربردی، شماره۱۰، صص. ۱۲۳-۱۱۰
۳۶. فرجی یوسف، (۱۳۷۸)، »تئوری اقتصاد خرد«، تهران، انتشارات بازرگانی.
۳۷. فرضعلی فاطمه و همکاران، (۱۳۹۰)، »رویکرد پدیدارشناسانه سید حیدر آملی و ردولف اتو به امر قدسی«، فصلنامه اندیشه دینی، شماره۴۱، صص. ۸۰-۴۹
۳۸. فروید زیگموند، (۱۳۵۷)، »آینده یک پندار فروید«، ترجمه: هاشم رضی، تهران، انتشازات آسیا.
۳۹. فروید زیگموند، (۱۳۵۱)، »توتم و تابو«، ترجمه: محمدعلی خنجی، تهران، انتشارات طهوری.
۴۰. فورشت اینگر و همکاران، (۱۳۹۴)، »درآمدی بر جامعه شناسی دین«، ترجمه: مجید جعفریان، قم، انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب.
۴۱. قائمی نیا علیرضا، (۱۳۷۹)، »درآمدی بر منشاء دین«، قم، انتشارات معارف.
۴۲. قربانی نیما، (۱۳۷۷)، »روانشناسی دین، یک روی آوری علمی چند تباری«، فصلنامه علمی-پژوهشی قبسات، شماره ۸ و۹، صص. ۴۵-۲۳
۴۳. قرشی بنابی علی اکبر، (۱۳۷۱)، »قاموس قرآن«، تهران، انتشارات دار الکتب الاسلامیه.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

٤٤. کامکاری کامبیز و همکاران، (١٣٩٦)، »مبانی روانشناختی هوش و خلاقیت« ، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
٤٥. کوکبی افشین، (١٣٨٦)، »معیارهای ارزیابی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری«، نشریه علمی- پژوهشی هویت شهر، شماره ١، صص. ٨٦-٧٥
٤٦. گلشن فومنی محمد رسول، (١٣٩٢)، »روان‌شناسی اجتماعی«، تهران، انتشارات دیدار.
٤٧. گیدیون زیگفرید، (١٣٨٦)، »فضا، زمان و معماری«، ترجمه: منوچهر مزینی، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی.
٤٨. گیفورد رابرت، (١٣٧٨)، »فضای شخصی«، فصلنامه معماری و فرهنگ، شماره ٢و٣، ص٤٦
٤٩. گیفورد رابرت، (١٣٧٨)، »ادراک و شناخت محیطی«، ترجمه: نسرین دهباشی، فصلنامه معماری و فرهنگ، شماره ٢و٣، ص٦
٥٠. لنگ جان، (١٣٨٣)، »آفرینش نظریه معماری«، ترجمه: علیرضا عینی‌فر، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
٥١. لوونتال کیت ام، (١٣٩٥)، »درآمدی به روانشناسی دین«، ترجمه: مهدی عیوضی، قم، انتشارات ادیان.
٥٢. محسنی منوچهر، (١٣٩٠)، »جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی«، تهران، انتشارات طهوری.
٥٣. مدنی پور علی، (١٣٨٩)، »فضاهای عمومی و خصوصی شهر«، ترجمه: فرشاد نوریان، تهران، انتشارات سازمان فناوری اطلاعات و ارتباطات شهرداری تهران.
٥٤. مطلبی قاسم، (١٣٨٠)، »روانشناسی محیطی دانشی نو در خدمت معماری و طراحی شهری«، نشریه هنرهای زیبا، شماره ١٠، صص. ٥٢-٦٧
٥٥. مطهری مرتضی، (١٣٧٨)، »مجموعه آثار مرتضی مطهری«، تهران، انتشارات صدرا.
٥٦. معین محمد، (١٣٨٧)، »فرهنگ فارسی معین«، تهران، انتشارات فرهنگ نما.
٥٧. معینی مهدیه و همکاران، (١٣٩١)، »رویکرد تحلیلی به کیفیت محیط مسکونی معاصر«، نشریه علمی- پژوهشی هویت شهر، شماره ١٠، صص. ٢٣-٥
٥٨. مفیدی شمیرانی سید مجید و همکاران، (١٣٩٥)، »مسکن اجتماعی«، تهران، انتشارات علم معمار.
٥٩. مک کواری جان، (١٣٧٨)، »تفکر دینی در قرن بیستم مرزهای فلسفه و دین«، ترجمه: بهزاد سالکی، تهران، انتشارات مرکزتحقیقات مطالعات وسنجش برنامه ای صداوسیما.
٦٠. نسترن مهین و همکاران، (١٣٨٩)، »تحلیلی بر مفهوم مشارکت و کار گروهی در پروژه های آماده سازی اراضی مسکن مهر«، نشریه علمی-پژوهشی آرمانشهر، شماره ٤، صص. ١٢٣-١١١
٦١. نقی زاده محمد، (١٣٨٥)، » مبانی نظری معماری و شهرسازی اسلامی«، اصفهان، انتشارات راهیان.
٦٢. نیومن اسکار، (١٣٨٧)، »خلق فضاهای قابل دفاع«، ترجمه: فائزه رواقی، تهران، انتشاران طحان.
٦٣. وولف دیوید ام. ، (١٣٩٣)، »روانشناسی دین کلاسیک و معاصر«، ترجمه: محمد دهقانی، تهران، انتشارات رشد.
٦٤. هزارجریبی جعفر و همکاران، (١٣٨٨)، »بررسی عوامل موثر بر نشاط اجتماعی«، مجله علمی-پژوهشی جامعه شناسی کاربردی، شماره ٢٠، صص. ١٤٦-١١٩
٦٥. هیک جان، (١٣٧٢)، »فلسفه دین«، ترجمه: بهرام راد، تهران، انتشارات بی تا.
٦٦. هیوم رابرتارنست، (١٣٨٦)، »ادیان زنده جهان، ترجمه: عبدالرحیم گواهی، تهران، انتشارات دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
٦٧. یاراحمدی امیر محمود، (١٣٧٨)، »به سوی شهرسازی انسان گرا«، تهران، انتشارات شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری.
٦٨. یونگ کارل گوستاو، (١٣٩٠)، »روان شناسی و دین«، ترجمه: فواد روحانی، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی.

69. Portero، C.-F. D. (2017). Dwelling conditions and life satisfaction of older people through residential satisfaction. Journal of Environmental Psychology، 49، 17-.

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]

70. United Nations. (2016). The United Nations Conference on Housing and Sustainable Urban Development (Habitat III). United Nations.
71. Aragones & Amerigo، A. (1997). A Theoretical and Methodological Approach to the Study of Residential Satisfaction. Journal of Environmental sychology، 17(1)، 4757-.
72. Baba&Austin. (1989). Neighborhood Environmental Satisfaction، Victimization and Social Portici potion as Determinants of Perceived Neighborhood Safety. Environment and Behavior، 6(21)، 763-780.
73. Daily Report of habitat. (1996). Earth Negotiations Bulletin. Published by the Intenational Institute for Sustainable Development (IISD).
74. Della، S. (2006). Longman Dictionary of American English. Laurence Delacroix.
75. Galster C George، H. G. (1981). Residential Satisfaction Compositional and Contextual Correlates. Environment and Behavior، 13(6)، 735758-.
76. Gifford، R. (1999). Perception and Recognition Environmental. Architectural and Cultural jornal، 229-21 ،(1)3-.
77. Heising، J. (1989). Psychology of Religion. Encyclopedia of Religion، 12، 5766-.
78. Jian Gea، K. H. (9 November 2006). Research on residential lifestyles in Japanese cities from the viewpoints of residential preference، residential choice and residential satisfaction. Landscape and Urban Planning، 78(3)، 165–178.
79. Levy-Leboyer C، c. R. (1993). The need for space and residential satisfaction. Architecture and Comportment/ Architecture and Behaviour، 9، 475490-.
80. 81. Marans& Lansing. (1969). Evaluation of Neighborhood Quality. AIP Journal(11)، 195199-.
81. Marans، W. (2015). Quality of urban life & environmental sustainability studies: Future linkage opportunities. Habitat International، 4752-.
82. Michelson، W. (1966). An Empirical Analysis of Urban Environmental Preferences. Journal of the Amer. Institute of Planners(31)، 355360-.
83. Mohit، M. (2010). Assessment of Residential Satisfaction in Newly Designed Public Low-Cost Housing in Kuala Lumpur، Habitat International(34)، 1827-.
84. Philips، D. O. (2004). Factors influencing older persons› residential satisfaction in big and densely populated cities in Asia : a case study in Hong Kong. Ageing International، 29(1)، 4670-.
85. Philips، D. S. (2004). Factors influencing older persons› residential satisfaction in big and densely populated cities in asia: A case study in Hong Kong. Ageing International، 29، 4670-.
86. Pickren، W. A. (2010). A History of Modern Psychology in Context. New Jersey: John Wiley & Sons.
87. Rowles، G. (2006). Commentary: a house is not a home، but can it become? The Many Faces of Health، Competence and Well-Being in Old Age، 2532-.
88. Schmidt، D. R. (1979). Perceptions of Crowding. Environment and Behavior(11)، 105130-.
89. Sio، O. P. (2002). A study of family support، friendship and psychological. International Journal of Aging and Human Development، 55، 299319-.
90. Tu، K. L.-T. (2008). Evaluative structure of perceived residential environment quality in high-density and mixed-use urban setting An exploratory syudy on Taipei city. Landscape and Urban Pla;;ing، 157171-.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-10]